

RECENZIE

Autor: Prof. univ. dr. IOAN BONTAȘ

Carte: „**Pedagogie**” , Editura All, București , 1994

Colecția „Sociologie.Politologie.Pedagogie”

ISBN 973-9156-77-0

Recenzor: prof. înv. primar PĂNCESCU CORNELIA

Școala Gimnazială nr. 1, Matca, jud. Galați

Motto: „*Oricare specialist care a devenit sau va deveni cadru didactic trebuie să studieze în mod aprofundat instrucția și educația sau cu alte cuvinte să studieze pedagogia.*” (Jean Piaget)

Timp de peste patru decenii (1951-1993), dr. Ioan Bontaș a fost profesor de pedagogie la Universitatea Politehnică din București, unde s-a remarcat ca un distins pedagog, educator, cercetător și manager educațional. A desfășurat o bogată activitate de cercetare științifică, aducându-și o contribuție originală importantă la dezvoltarea pedagogiei. Este autor a peste 90 lucrări publicate – cursuri, manuale, îndrumare, diverse lucrări, articole și studii pedagogice, a peste 60 de comunicări științifice și a numeroase referate și conferințe pedagogice.

Printre lucrările și studiile publicate, menționez câteva dintre ele: „Îndrumător de practică pedagogică”(1958), „Îndrumar de metodică și practică pedagogică”(mai multe ediții:1965-1991), „Pedagogie pentru învățământul superior tehnic”(1976).

Lucrarea „**Pedagogie**” reprezintă o sinteză a rezultatelor experienței sale didactice și științifice, constituindu-se ca o sursă informativă valoroasă pentru pregătirea pedagogică a viitorilor profesori și pentru perfecționarea pregătirii psihopedagogice a cadrelor didactice.

Cartea are 328 de pagini și este concepută ca un manual universitar de pedagogie care abordează problemele fundamentale ale pedagogiei, problemele didacticii și sistemului instituțional de educație, precum și unele probleme pedagogice complementare de interes major cum sunt orientarea școlară și profesională, educația permanentă, creativitatea, cercetarea pedagogică și conducerea instituțiilor de învățământ. Ea îmbină tradiția pozitivă cu inovația, atât în ceea ce privește datele pedagogiei românești, cât și cele ale pedagogiei universale.

Concepută ca o sursă de informare științifico-didactică, lucrarea servește atât pentru pregătirea pedagogică a studenților din toate profilele învățământului superior care doresc să devină cadre didactice, cât și pentru perfecționarea pedagogică a cadrelor didactice de toate specialitățile din învățământul românesc.

Lucrarea este structurată pe patru capitole: *Fundamentele pedagogiei, Didactica sau teoria învățământului, Sistemul instituțional de educație, Complementele pedagogiei.*

Ioan Bontaș definește pedagogia ca fiind știința care studiază legile educației tinerei generații în special și ale omului în general. Pedagogia pregătește pe studenți, viitori profesori, pentru a doua profesie, aceea de dascăl, de educator, de profesor.

Sistemul științelor pedagogice cuprinde următoarele discipline (ramuri pedagogice) mai importante: pedagogia generală; pedagogia preșcolară; pedagogia școlară; pedagogia inginerescă sau a învățământului tehnic-ingineresc; pedagogia învățământului superior; pedagogia adulților; pedagogia sexelor; pedagogia familiei; pedagogia comparată; pedagogia istorică.

O dată cu definirea obiectului ei de studiu, a sistemului și relațiilor ei, Ioan Bontaș stabilește izvoarele și metodele de cercetare ale pedagogiei. Dintre izvoare autorul amintește: izvoare arheologice, izvoare folclorice; scrieri literare; documente guvernamentale; documente de arhivă etc. Printre metodele de cercetare pedagogică mai importante folosite în pedagogia contemporană menționează: observația, experimentul, convorbirea, ancheta, testarea.

Referindu-se la educabilitate, pedagogul afirmă că aceasta privește omul ca ființă educabilă, fapt finalizat în ceea ce denumește „homo educandus”(omul care se educă, care este educabil). Educabilitatea, sub raport teoretic, este o categorie pedagogică fundamentală care exprimă puterea sau ponderea educației în dezvoltarea personalității. Factorii principali ai dezvoltării personalității sunt: ereditatea ca vector intern; mediul ca vector extern; educația, ca vector mixt- intern și extern.

În subcapitolul despre particularitățile de vârstă și individuale precum și a implicațiilor lor psihopedagogice, Ioan Bontaș prezintă diverse teorii privind dezvoltarea stagială a personalității, dar și criteriile și modelele de periodizare a etapelor de vârstă. Grupele și etapele de vârstă conturate de autor sunt:

A. Grupa vârstelor premergătoare școlarității

- pruncia sau vârsta sugarului: de la naștere la 1 an
- copilăria antepreșcolară: 1-3 ani
- copilăria preșcolară: 3-6 ani

B. Grupa vârstelor școlare

- prepubertatea: 6-11 ani
- pubertatea: 10(11) – 14 (15) ani
- adolescența: 14-18 ani

C. Grupa vârstelor adulte

- tinerețea: 18-24 ani
- maturitatea: 24-pensie
- bătrânețea

În viziunea lui Ioan Bontaș, educația contemporană cuprinde laturi (componente sau dimensiuni) ce constituie un sistem educativ în interacțiune, care contribuie la realizarea idealului educativ.

Laturile educației (educația intelectuală, tehnologică, profesională, moral-civică, juridică, religioasă, estetică, fizică, igienico-sanitară, sexuală) alcătuiesc un sistem, dar fiecare latură diferă de la un grad la altul de învățământ.

Referindu-se la didactică sau teoria învățământului, autorul definește obiectul didacticii ca fiind procesul de învățământ. Didactica este „știința instrucției prin învățământ” sau „știința educației prin instrucție”.

Didactica specială sau metodică este ramura pedagogică interdisciplinară care reprezintă aplicarea didacticii la anumite discipline de învățământ cum ar fi: metodică predării fizicii, metodică predării matematicii etc.

Ca fiind componente ale procesului de învățământ, Ioan Bontaș amintește despre esența și conținutul procesului de învățământ, despre principiile didactice, despre mijloacele de învățământ, metodele didactice, forme de organizare precum și despre evaluarea cunoștințelor.

Pedagogul susține teoria că procesul de învățământ poate fi definit ca fiind activitatea complexă, intenționată, constantă care are două laturi: predarea și învățarea. Autorul enumeră tipurile de teorii de învățare, caracterele procesului de învățământ, componentele cognitive – formativ - aplicative ale procesului de învățământ (cunoștințele, deprinderile, obișnuințele).

Ca însușiri ale conținutului învățământului (curriculum-ului) sunt amintite: calitatea și cantitatea. Documentele școlare prin care se face obiectivarea conținutului învățământului sunt prezentate pe larg de autor și anume: planul de învățământ, programa analitică, manualul școlar, orarul școlar.

În subcapitolul despre principiile didactice Ioan Bontaș definește noțiunea, prezintă caracteristicile principiilor didactice și principiile educației morale.

Mijloacelor de învățământ le sunt stabilite funcții și sunt clasificate apoi după anumite criterii cum ar fi: caracterul lor natural sau de substituție și caracterul lor obiectual (fizic), imagistic, practic sau ideal.

O abordare deosebită o face autorul metodelor de învățământ. Sunt explicate conceptele de strategii, tehnologii și metodologii didactice. Ioan Bontaș face o clasificare convențională a metodelor de învățământ, menționând următoarele tipuri (categorii sau grupe) de metode: metode clasice sau tradiționale, metode moderne, metode de predare, metode de învățare, metode de predare-învățare, metode active sau acționale, metode de cunoaștere directă, metode de cunoaștere indirectă, metode de evaluare, metode cu caracter de cercetare. Fiecare metodă este detaliată cu definiție, forme de realizare, condiții de realizare. Astfel, sunt caracterizate metodele:expunerea, conversația, demonstrația, modelarea, algoritmizarea, problematizarea, descoperirea, studiul de caz, cooperarea, simularea, asaltul de idei (brainstormingul) și sinectica, studiul cu cartea, exercițiul.

Pedagogul acordă atenție în lucrarea sa și instruirii programată pe calculator considerată ca fiind una din direcțiile, formele și strategiile de modernizare și re tehnologizare a învățământului în pas cu cele mai noi cuceriri și exigențe ale științei și tehnicii contemporane, îndeosebi ale ciberneticii, informaticii, electronicii. Instruirea programată are principii și caracteristici, folosește diferite tipuri de programare.

„Formele de organizare a procesului de învățământ” este o altă temă prezentată în carte. Bontaș scrie despre organizarea și proiectarea, despre direcțiile principale ale organizării și proiectării procesului de învățământ. Succint sunt amintite formele (sistemele) de organizare și proiectare didactică mai importante. Tipurile de lecții și structura lor schematică, precum și alte forme de organizare și proiectare a procesului de învățământ (proiectele, consultațiile didactice, meditațiile didactice, vizitele și excursiile de studiu, practica pedagogică, studiul individual) sunt descrise pe larg.

Evaluarea în procesul de învățământ a fost descrisă de autor sumar în lucrarea sa, referindu-se la sistemele convenționale de notare, la caracteristicile notării corecte, la criteriile de notare exigentă și obiectivă. Autoevaluarea (autocontrolul și autoaprecierea) se realizează când elevii sunt conștientizați de cantitatea și calitatea cunoștințelor lor, de nivelul performanțelor obținute, de capacitățile intelectuale dovedite la evaluare.

Sistemul de învățământ reprezintă, în viziunea autorului, ansamblul coerent al instituțiilor școlare de toate gradele, profilele și formele dintr-o anumită țară, care este conceput, organizat și funcționează în baza unor principii educaționale generale cu caracter organizatoric.

Ioan Bontaș a structurat sistemul de învățământ din România astfel: învățământ preșcolar, învățământ școlar, învățământ universitar, alte forme de învățământ (special și de perfecționare). Le-a detaliat apoi pe fiecare.

Profesorul ca actor educativ este caracterizat în această lucrare stabilindu-i-se statutul și rolul său, calitățile lui, relațiile cu elevii. Pentru îndeplinirea la un înalt nivel de performanță și eficiență a activității sale complexe, profesorul trebuie să-și formeze și să manifeste o gamă variată de calități (competențe) ale personalității sale, care să-l definească ca specialist, om de știință, om de cultură, pedagog, cetățean și manager. Printre calitățile principale ale personalității profesorului sunt menționate: pregătirea de specialitate temeinică; capacitate de creație științifică; orizont cultural larg; pregătire, competență, măiestrie și tact pedagogic; preocupare și capacitate de perfecționare profesională și psihopedagogică, sistematică și continuă; profil moral-cetățenesc demn și capacitate managerială.

Familia, considerată ca nucleu fundamental al societății și care îndeplinește un sistem de funcții este descrisă de Ioan Bontaș în subcapitolul „Familia-factor educativ”. Ca funcții ale familiei autorul a stabilit: funcție naturală, funcție biologică, funcție economică, funcție de socializare, funcție educativă. Familia, pentru îndeplinirea cu succes a funcțiilor sale, implică respectarea unui sistem de cerințe. Colaborarea școlii cu familia este o condiție importantă a unirii eforturilor în educarea copiilor.

Mass-media, reprezentând unul din fenomenele valoroase și eficiente de transmitere a informațiilor în rândurile maselor, realizează următoarele funcții: funcția de informare, funcția educațională, funcția de socializare, funcția de compensare.

Capitolul „Complementele pedagogiei” începe cu subtema „Orientarea școlară și profesională”, Ioan Bontaș aducând detalieri despre conceptul de orientare școlară și profesională, despre locul și rolul ei, despre factorii și cerințele-norme ale orientării școlare și profesionale.

Educația permanentă, consideră pedagogul, pentru a fi eficientă trebuie să asigure însușirea și folosirea unor tehnici specifice ca: tehnica de a învăța singur cu cartea; tehnica de a investiga (cerceta) singur; tehnica de a reînvăța și reinvestiga singur sau în echipă.

Referindu-se la creativitate, autorul o definește ca o capacitate complexă și fundamentală a personalității care produce ceva nou, original, de valoare ca rezultat al influențelor și relațiilor factorilor subiectivi și obiectivi. Ioan Bontaș stabilește vârstele propice creativității, factorii creativității, tipurile de creativitate, dinamica (etapele) creativității.

Cercetarea pedagogică este analizată în această carte, pedagogul descriind câteva aspecte importante: rolul și locul cercetării pedagogice, tipurile de cercetare pedagogică, programul cercetării pedagogice, izvoarele și metodele de cercetare pedagogică, cerințele unei cercetări obiective și eficiente.

Ioan Bontaș crede că managementul educațional sau conducerea învățământului este o știință, orientată după niște principii (detaliat de autor). Învățământul este structurat pe trei niveluri de conducere iar această conducere științifică a învățământului se realizează prin următoarele funcții: planificarea-programarea, organizarea, îndrumarea, controlul, decizia.

Lucrarea lecturată mi-a oferit, prin conținutul ei, orientări de bază în pregătirea psihopedagogică și metodică atât în postura mea de student cât și de cadru didactic.

Recomand cartea „Pedagogie” de Ioan Bontaș tuturor, ea poate orienta pe orice cetățean, specialist, manager și părinte, în a căror viață și muncă le este prezentă și o dimensiune educativă.

Lucrarea o consider o importantă sursă de documentare pentru pregătirea și perfecționarea pedagogică a cadrelor didactice.